

17 AĞUSTOS DEPREMİNİN 22. YILI

TMMOB'ye bağlı Elektrik Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası, 17 Ağustos Depreminin 22. yılı nedeniyle bir basın açıklaması yaptı.

Daha Büyük Acılar Yaşamamak İçin Acilen Önlem Alınsın!

Cumhuriyet tarihinin 1939 büyük Erzincan depreminden sonra en büyük ikinci depremi olarak kayıtlara geçen 1999 Gölcük depreminin üzerinden 22 yıl geçti. 7,4 büyüklüğündeki deprem tüm Marmara bölgesini etkilemekle birlikte can kayıpları ve ekonomik sonuçları itibarıyla tüm Türkiye'yi sarstı.

Gölcük Depremi, ülkemizin depreme bakış açısının değişmesinde bir milat olarak kabul edilmektedir. 17 Ağustos Depremi'nden çıkan ders, coğrafi riskler göz ardı edilerek kurulan şehirlerin, plansız-çarpık kentleşmenin ve mühendislik hizmeti almayan yapıların insanlar için büyük tehdit oluşturduğuydu. 1999'dan sonra, deprem sonrası müdahaleden çok deprem öncesi alınması gereken tedbirlerin düşünülmesi gerektiği tüm çevrelerce benimsendi. Ortaya çıkan bu fikir birlikteliği sonucunda güvenli ve sağlıklı bir yaşam, yapılaşma ve çevre için nelerin yapılması veya yapılmaması, ne tür önlemlerin alınması gerektiği konularında fikirler öne sürülmüş, bunların değerlendirilmesi sonucunda kamu kurumlarınca strateji ve eylem planları oluşturulmuştur Ancak bugün geriye dönüp bakıldığında aradan geçen 22

yılda bir arpa boyu yol kat edilemediği görülmektedir.

AFAD'ın 2011 yılında yapmış olduğu geniş tabanlı bir çalışma ile hazırlanan Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP) kapsamında, büyük çoğunluğu 2017 tarihinde bitirilmek üzere 2023 yılında tamamlanması hedeflenen çalışmalar Bakanlar Kurulu Kararı olarak 18.08.2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Son olarak 2020 yılında TBMM'de Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu kurulmuş ve raporu yayımlanmıştır. Ancak ne yazık ki bu son rapor şimdiye kadar hazırlananların en gerisi niteliğindedir..

Kanal İstanbul projesi varlığıyla bir beka sorunudur

Başta İstanbul ve İzmir gibi afet riski altındaki şehirlerde UDSEP'te ifade edilen tehlike ve riskleri esas alan planlar geliştirilip çevre ile uyumu sağlanmadığı gibi, ilin afet tehlike ve risklerinin mekânsal planlamaya aktarılması temel prensibine aykırı olarak İstanbul'da "Kanal İstanbul" Projesi hayata geçirilmek istenmektedir. Kanalın kendi ya-

pısı ve Kanal İstanbul kapsamındaki karayolu, demiryolu geçiş köprüleri, demiryolu, metro, altyapı tünelleri gibi geçiş tünelleri, altyapı geçiş yapıları (atıksu, içmesuyu, enerji nakil hatları, doğalgaz, telekomünikasyon hatları, kıyı-deniz yapıları) gibi mühendislik yapılarının deprem riskleri açısından konu ele alındığında, deprem riski çok yüksek olan bu kentin Avrupa yakasını ikiye bölmenin yaratacağı açmazlar karar vericiler tarafından fark edilemediği gibi uzmanların söylemlerine de kulak tıkamaya devam edildiği görülmektedir. Mevcut durumda bile deprem toplanma alanları, ulaşım güzergâhları yok edilen bir kentin afet müdahale olanakları adeta engellenirken, bölünmüş bir kentin deprem sonrasında nasıl tepki vereceği de bilinmemektedir.

Yapı stokumuzun durumu kaderine terk edilmiştir

Ülkemizin yapı stokunun durumu belirsizliğini korumaktadır. UDSEP'e göre 2017 yılında tamamlanması öngörülen bina envanteri çalışması tamamlanmamış, dahası resmi kurumlar hariç başlanamamıştır. Bunun sonucu olarak mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi de mümkün olmamaktadır. Bu binaların tespiti ne yazık ki deprem tarafın-

dan son derece ağır bedeller karşılığı yapılmaktadır.

Kamu binaları hakkında bilinmezlik devam etmektedir. Okulların, yurtların, kreşlerin, hastanelerin sayısı, ne kadarının tarandığı, ne kadarı hakkında yıkım, güçlendirme veya kullanım kararı verildiği, ne kadarının yıkıldığı veya güçlendirilecekse projelerinin yapıldığı ve ayrıca ne kadarının güçlendirildiği konusu kamuoyunun bilgisi dahilinde değildir.

Yapı Denetim Yasasında köklü, kalıcı, önleyici değişikliklere ihtiyaç var

Yapı denetimi konusunda AFAD Eylem Planı gerekçesinde +denilmektedir. Bu iyi niyetli beyanların yapı mevzuatı ile nasıl gerçekleştirileceği bilinmemekle birlikte, çıkarılan 6306 sayılı "Afet Riski Altında Bulunan Alanların Dönüştürülmesi Yasası"nın ifade edilen Deprem Odaklı dönüşümün tersine sonuçlar verdiği görülmüştür.

Eylem Planının gerekçesinde yapı mevzuatı ile Yapı Denetiminin etkin bir şekilde kullanılması ifade edilmektedir. Ancak vatandaşların Anayasal hakkı olan can ve mal güvenliği etik kurallardan yoksun olan serbest piyasa koşullarına bırakılmamalıdır. Kamu hizmeti veren/vermesi gereken kuruluşlar birbirleriyle rekabet eder durumda olmamalıdır. Ülkemizdeki denetimsizliğin temel nedeni rant ilişkilerinin, tekniğin, fen ve sanat kurallarının önüne geçmiş olmasıdır. Yapı Denetim sisteminin sağlıklı çalışması için gereken yasal düzenlemeler yapılmalı, her şantiyede bir şantiye şefi bulunması zorunluluğu getirilmelidir.

Asli görevi sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentler kurmak ve yaşanabilir bir çevre oluşturmak olan devlet eliyle, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama disiplinlerinin teknik, bilimsel ve yasal gereklilikleri ile teknik ilkelerini görmezden gelerek, ormanları, kıyıları, doğal kaynakları hiçe sayan, kentlerin tarihini, kültürünü yok eden, toplumu ve kentleri kimliksizleştiren rant proje-

leri "Kentsel Dönüşüm" adı altında hayata geçirilmektedir.

Kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm konusu bugüne kadar daha çok gayrimenkul piyasasının talepleri doğrultusunda gündeme getirilmiştir. Bugün kentlerimizde bulunan yapı stokunun önemli bir kısmının yenilenmesinin zorunlu olduğu bir gerçektir. Bu kapsamda kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm konusu, çağdaş ve demokrasisi güçlü olan ülkelerde sadece mekân düzeyinde ele alınmaz; sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişmenin bir bütünü olarak ele alınır. Ancak bizdeki uygulama ise; yeni bir rant düzeni oluşturulması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Açıkçası kişi ve grup çıkarını dikkate alan rant eksenli bir düzen, kentsel dönüşüm kavramı ile ne yazık ki eşdeğer bir hale gelmektedir.

İmar affı başlı başına cinayettir

Halihazırda yapı stokumuzla ilgili belirsizlikler ve tehlikelerin üzerine siyasal iktidarlarca çıkarılan imar afları can ve mal kayıpları tehdidini büyütmektedir. İmar afları kaçak yapılaşmanın en önemli teşvik unsurlarından birisi olmuştur. İmar affı toplumun sağlıklı ve güvenli konutlarda yaşamasını belirsizliğe sokmaktadır. Mühendislik hizmeti almadığımız varsaydığımız yapıların yasallaştırılmasıyla, bu yapıların doğa olayları karşısında hasara uğramaları halinde sorumluluk, bu kararı alan devletin, siyasi iktidarın üzerindedir. Bir binaya iskan ruhsatı verilmesi, devletin vatandaşa 'Bu binada oturabilirsiniz' demesi anlamına gelir.

Her şantiyeye bir şantiye şefi zorunlu olmalıdır

Ülkemizin yakın tarihinde yaşanan depremlerin ardından ortaya çıkan tablolar bize göstermektedir ki, büyük oranda inşa sürecinde yaşanan olumsuzluklar ve hatalardan kaynaklı yapılar hasar görmektedir. Buna rağmen, yapı üretim sürecinde kilit rol oynayan şantiye şefliği en çok ihmal

edilen, önemsizleştirilen ve yalnızca bir imzaya indirgenen görevlerin başında gelmektedir. Karar vericiler tarafından mühendis-mimarların maalesef ara eleman statüsüne getirilmeye çalışılmasının somut ifadesi şantiye şefliği gibi önemli bir görevin konumlandırıldığı seviyede kendini göstermektedir.

Mühendislik, Mimarlık, Şehir Planlama eğitiminde acilen düzenleme yapılmalıdır

Mühendislik, mimarlık ve şehir planlama; insan yaşamının her anına, her mekânına dokunan meslek gruplarıdır. Bu yüzden insanların can ve mal güvenliği için en önemli konu, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama eğitiminin niteliğidir. Eylem Planında konuya ilişkin olarak "Üniversitelerde daha nitelikli, verimli ve uygulamaya yönelik mühendislik ve mimarlık eğitiminin verilmesi sağlanacaktır" denilmektedir. 11 yıllık hedef programın 9 yılı geride kalırken bugün mühendislik, mimarlık, şehir planlama eğitimi, açılan kontenjanlarla tarihsel rekorlar kırmaktadır. Bugün mühendislik fakültelerinin birçoğu öğretim üyesi, laboratuvar, fiziksel mekân, bilgisayar, yazılım gibi konularda yeterli imkanlara sahip değildir. Bununla birlikte Şehir Planlama Bölümlerinin bazılarında ise yeterli akademik kadro bulunmamakta, şehir plancısı istihdamı olmayan üniversite bölümleri yer almaktadır. Bu tabloya eğitim kalitesinin düşüklüğü de eklendiğinde sınırsız yetkilerle donatılmış genç mühendis, mimar ve şehir plancılarını mezun etmenin yaratacağı sorunlar daha da çoğalacaktır.

Deprem konusunda denetleyici ve uygulayıcı rol üstlenen kamu kesiminde çalışan mimar, mühendis ve şehir plancısı sayısı artırılmalıdır

Deprem diğer afetlerde de geçerli olduğu üzere mühendislik, mimarlık ve şehir planlama meslek disiplinlerinin birlikteliğini içeren ve en nihayetinde bir süreç yönetimini zorunlu kılan bir konudur. Bu anlamda depremlerle ilgili olarak özellikle denetleyici ve kimi zaman uygulayıcı rolü olan ka-

munun, teknik olarak güçlü kılınması bir zorunluluktur. Ancak günümüzde kamu kesiminde çalışan mimar-mühendis ve şehir plancısı sayısı yetersizdir. Bu nedenle merkezi ve yerel yönetimlerin hepsinde çalışan teknik personel sayısının ivedilikle artırılması gerekmektedir.

Sorunların çözümü için kamusal mesleki denetim, yeterlilik, eğitim ve belgelendirmeye dayalı yeni bir yapı üretim ve denetimi modeli benimsenmelidir.

Halkın güvenli yaşam hakkının korunması için işlerin Odaları tarafından eğitilen ve belgelendirilen Yetkili Mühendis/Mimar/Şehir Plancıları eliyle yapılması sağlanmalıdır.

Odaların en önemli görevlerinden bir tanesi işlerin ehil (bilen, yetkili..) insanlar eliyle yapılması, bunun gereklerinin yerine getirilmesi ve üyelerinin sicilinin tutulmasıdır. Bunun sağlanabilmesi de ancak işlerin Odaları tarafından eğitilen, belgelendirilen Yetkili Mühendis/Mimar/Şehir Plancıları tarafından yapılmasının sağlanmasıyla mümkündür.

Sonuç olarak:

Sadece deprem konusunda değil orman yangınları, heyelan, sel, tsunami, küresel iklim değişikliğinin yarattığı etkiler gibi tehlike unsurlarına karşı yerel düzeydeki sınırlı ve çoğunlukla afet sonrası çabaların dışında, ülke genelinde, sistematik bir "risk yönetim sistemi" inşa edilmemiş, ülkemizin "afet gerçekliği" imar, tarım, madencilik, enerji, sanayi gibi ana sektörlerde karar süreçlerinde göz ardı edilmiş/edilmeye devam etmektedir.

Depremlere karşı bütünlüklü, sağlıklı, insanca bir yaşam ve çevre için, ülkemizin yeni büyük sosyal afetler, sosyal yıkımlar yaşamaması için gereken önlemlerin ivedilikle alınması, yapı denetimi uygulamasını yönlendiren kararlar ve ilgili tüm mevzuatın, TMMOB ve bağlı Odalar, üniversiteler ve ilgili kesimlerin katılımıyla düzenlenmesi gerektiğinin altını çiziyoruz.

Mevzuatta yapılan kabul edilemez

değişikliklerle, TMMOB Yasası'nda tanımlanmasına karşın, TMMOB ve bağlı Odalarının, kamu/özel sektör projelerini planlama, tasarım, üretim ve denetleme süreçlerinden dışlanmasını, Odaların üyelerini denetlemesi, sicillerini tutması, mesleki faaliyetlerinin kayıt altına alması, "imzacılıkla" ve sahte mühendis ve mimarlarla mücadelesi gibi mesleki ve kamusal görevlerinin engellenmesini, Meslek Odaları üzerinde mali ve idari denetim kurarak vesayet ilişkisinin hayata geçirilmek istenmesini tümüyle reddediyoruz.

Depremlere karşı kalıcı önlemler kapsamında yapılması gerekenler özetle şunlardır:

1. İmar afları cinayete davetiye çıkarmaktadır. İmar affından yararlanan tüm yapılar Mimarlık, Mühendislik ve Şehir Plancılığı hizmeti almamış varsayılmalı ve denetime tabi tutulmalıdır.
2. İstisnai durumlar dışında, her şantiye şefi sadece bir şantiyede tam zamanlı olarak görevlendirilmeli, bu görevi yerine getirecek kişilerin ilgili meslek odalarınca verilen eğitimlere katılıp belgelendirilmeleri zorunlu tutulmalıdır. Şantiye şefleri TMMOB tarafından belirlenen mühendislik asgari ücretinin altında çalıştırılmamalı, hak ve ücretleri yasal güvenceye alınmalıdır.
3. Kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm konusu, mekân düzeyinde değil sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişmenin bir bütünü olarak ele alınmalıdır.
4. Başta İmar Kanunu, Yapı Denetim Kanunu, Kentsel Dönüşüm Kanunu ve ilgili tüm Kanunlar ve bağlı yönetmelikleri, kamu yararı ilkesi gözetilerek ve bütüncül bir anlayışla yeniden düzenlenmelidir.
5. Yapı denetimi sistemi TMMOB ve bağlı Odalar, üniversiteler ve ilgili kesimlerin katılımıyla kamusal bir anlayışla yeniden düzenlenmelidir. Ülke genelindeki yapılar incelenerek riskli yapılar tespit edilip gü-

venli hale getirilmelidir. Tüm yaşam alanlarımız bilimin ve teknolojinin rehberliğinde, insanların ihtiyaçları doğrultusunda ve doğayla barışık biçimde yapılandırılmalıdır.

6. Kanal İstanbul bir ulaşım ve kentleşme projesi değildir. Kanal İstanbul'un ülke ekonomisine hiçbir katkısı olmayacağı gibi çok büyük yükler getireceği açıktır. Kamu kaynakları afet hasarlarını önleyecek tedbirleri almak için seferber edileceğine her yönüyle rasyonaliteden uzak çılgın projelere harcanmamalıdır.
7. Mühendislik Mimarlık fakültelelerinde verilen eğitimde yaşanan sorunların çözümü olarak; kontenjan azaltma çalışmalarına ilk olarak ikinci öğretimlerin kapatılması ile başlanmalı, altyapı imkanları yetersiz olan bazı üniversitelerdeki bölümlerin kapatılması ile tamamlanmalıdır. Ara eleman yetiştirmek amacıyla Teknoloji Fakülteleri yeniden yapılandırılmalıdır.
8. Halkın güvenli yaşam hakkının korunması için işlerin Odaları tarafından eğitilen ve belgelendirilen Yetkili Mühendis/Mimar/Şehir Plancıları eliyle yapılması sağlanmalıdır.
9. Deprem konusunda denetleyici ve uygulayıcı rolü olan kamunun teknik anlamda güçlü kılınması için, kamuda yetersiz olan mimar, mühendis ve şehir plancısı sayısının artırılması gerekmektedir.

Bülent Pala, Elektrik Mühendisleri Odası-EMO Yönetim Kurulu Başkanı

Taner Yüzgeç, İnşaat Mühendisleri Odası-İMO Yönetim Kurulu Başkanı

Yunus Yener, Makina Mühendisleri Odası-MMO Yönetim Kurulu Başkanı

Deniz İncedayı, Mimarlar Odası-MO Yönetim Kurulu Başkanı

Gencay Serter, Şehir Plancıları Odası-ŞPO Yönetim Kurulu Başkanı